

aliquis, per me licet ut existimet, Beth-haglam apud Judæos relinqui: quod autem ea mox cum Benjaminiticis urbibus annumeratur, id eò fieri, quia est in confinio posita. Nam Beth-araba quoque, quam capite 13 vidimus intra Judæicos fines collocari ipsâ designatione terminorum, hic in Benjaminiticis possessionibus recensetur. Cæterum vocabula locorum quæ in istis versibus scripta sunt, ea explicavimus capite 15. Sed ut in pauca conferam descriptionem universam hereditatis Benjaminitarum, ejus longitudo aequilonaris ab oriente in occidentem, porrigebatur ab Jordane, usque ad Ataroth-adar, juxta eum montem qui à meridie objaçet urbi Beth-horon inferiori. Et hi limites scecerbant Benjaminem ab Ephraïmo. Australis verò longitudo erat extensa ab Jordanis ostio, quo influit in Asphaltitidem lacum, usque Cariath-laarim. Et hoc toto tractu fuit Benjamin alfinis Judæ. Porrò latitudo opposita orienti, porrigebatur ab eodem Jordanis ostio, tanquam ab austro, sursùm, ad eam usque partem ejusdem luminis, in quam incidebant fines Ephraimitarum, hoc est, quæ ferè objaçet Jerichunti. Id enim est, quod versiculo 20 dicitur: *Porrò Jordanis terminat ipsam ab oriente*. Denique latitudo occidua, patebat à Cariath-laarim, ut ab austro, ab Ataroth Adar, ad septentrionem versùs. Quòd si verò per mediam quoque hereditatem metiri latitudinem velis, ascendendum erit ab Jerusalem ad Beth-el. Quod spatium duodecim millibus passuum definitur ab Eusebio, libello de Locis hebraicis. Non est igitur audiendus Josephus, qui longitudinem ab Jordane ad mare usque Mediterraneum profert. Ille enim auctor sæpè suum sensum, quam sacram Scripturam sequi mavult, nisi hujus ignorance id ipsum fecisse velimus existimare. Quod mihi sanè multis de causis fit verisimile. Sed subjiciam urbium Benjaminiticarum catalogum, ut eæ enumerantur ordine; et ut potero, explana-bo.

CATALOGUS URBIUM BENJAMINIS.

De Jerichunte, et Beth-hagla disseruimus idoneis locis. De Amec-Kasis, sive Valle Casis, aut abrupta valle, vel planitie discissâ, nihil certi adiuç percipere, vel conjecturâ, potui. De Beth-araba diximus in Judæorum hereditate. Porrò Semaraim urbs, nomen aut dedit, aut debet potius, monti cuidam, qui monti Ephraim ab austro hæret, ut est in Paral. scriptum. Est enim in pervulgatis libris latinis scribendum, *qui erat in monte Ephraim*. Sta-

bat autem atiquando in hoc monte rex Abias cum instructâ acie, adversùs Jeroboam, eumque salutaribus monitis, priusquam armis, aggrediebatur. Videtur autem id nomen illi impositum esse à gemino caecumine. Ad hunc ergo montem positam fuisse ab austro urbem istam, est credibile. De Beth-el satis supra dictum est. Avim, urbs est in sacrâ historiâ ignobilis. Aphra nomen habet à fecunditate, aut si mavis, à vacca. Eusebius videtur existimare, eam exstitisse quinque millibus passuum à Beth-el, versùs orientem, quia superest illi pagus hoc nomine. Sed Hophra, sita, opinor, fuit in eâ parte Chananææ, quam sacra historia appellat, terram Sual, primo libro Regum (est enim Sual, pro Saül, scribendum in latinis libris). Nam memorantur Palestini hostes, per turmas tres, diversi, alii aliò contendisse, ut Saulem læceserent atque exagitant, in suâ Gabaa, tanquam in statione, manentem, unaque turma è tribus ingressa esse viam Ophræ, versùs terram Sual. Sed longè ab hæc diversa erat Ophra Gedeonis, cujus est mentio in Judicum libro. Ea enim ad Manassenses pertinebat, et Ezritica Ophra, aut Epra dicebatur, ab Ezri, à quo viro Gedeonis stirps propagata erat. De villâ Ammoniticâ, et Ophniticâ, nihil habeo certi quod dicam. At Gabaa, sive collis Benjamin, quæ Levitis attribuetur, notissima urbs est, cum de Saülis ortu, tum de nefario stupro, ob quod penè universa tribus Benjamin est deleta. Distabat ea non procul à Machmas, ubi Palestini castra fecerant; quando tantum non obsidebant Saulem, cum Israelitis in illâ suâ Gabaa trepidantem.

Machmas autem, posita erat ab oriente Beth-aven, ut scriptum est in illâ Saülis historiâ; et, ut ait Eusebius, nonies mille passuum aberat ab Jerusalem, propè autem ab Rhama. Rhama verò, quæ ab excelso loco nomen habet, existebat in monte Silo, aberatque ab illâ Saülis Gabaa, de qua modò agebamus, hora unius itinere, versùs austrum ferè, relinquaturque aliquantulo intervallo ad sinistram, cum è Gabaa ibatur Jerusalem. Erat autem ex Rhama ad Jerusalem spatium stadiorum quadraginta, ut ait Josephus. At Eusebius sex millib. pass. definit hoc intervallum. Fieri igitur potest, ut in alterutro auctore mendum sit. Cæterum quia multe urbes excelis locis posite fuere per Chananæam, est hoc nomen pluribus impositum. Sed de aliis agitur suis locis. De Gabaae diximus satis multa capite 9, atque etiam de Beeroth. Porrò Maspha Benja-

minitica, non procul distabat à Rhama, in eodem monte Silo. Narrat Josephus hanc, et simul Gabaa illam, duo munitissima oppida fuisse, constructa ab rege Judæorum Ass, ex eâ materie quam Israelis rex Baasa comportarat ad muniendam Rhamam, quam ipse nuper Judæis eripuerat armis. Equidem opinor istam fuisse Maspham, ad quam plerumque comitia populi fiebant, quippe quæ non procul abesset à sacræ aræ statione. Erant enim Ephraimitæ, et Benjaminitæ affines, ut ostendimus, juanquam si quis contendat, ipsam Silentem, à quâ habebatur arca, vocatam esse Maspham interdum, non repugnare. Nam Maspha speculam significat; fuisse autem Dei sacrarium excelso loco positum credibile est, cum mons Silo esset excelssissimus. Fuere etiam aliæ Masphæ et eis, et trans Jordanem. Sed de illis dictum est suis locis, ut et de Cephira, quæ ad metropolim Gabaaonem pertinebat. De Amosa, sive Mosa (a enim præpositum, articulus est), nescio an usquam alibi mentio sit in sacris literis; quare neque ullis vestigiis CAPUT XIX.

1. Et egressa est sors secunda filiorum Simeon per cognationes suas; fuitque hereditas
2. Eorum in medio possessionis filiorum Juda: Bersabee et Sabeè et Molada,
3. Et Haserual, Baala et Asem,
4. Et Eltholad, Bethul et Harma,
5. Et Siceleg et Bethmarchaboth et Hasersusa,
6. Et Bethleaboth et Sarohen, civitates tredecim, et villæ earum;
7. Ain et Remmon et Athar et Asan, civitates quatuor, et villæ earum;
8. Omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalath Beer-Ramath contra australem plagam. Hæc est hereditas filiorum Simeon juxta cognationes suas,
9. In possessione et funiculo filiorum Juda, quia major erat: et idcirco filii Simeon possederunt in medio hereditatis eorum.
10. Ceciditque sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas. Et factus est terminus possessionis eorum usque Sarid.

locum ejus indagare possum. Atque hoc ipsum quoque fateri cogor de cæteris, quæ deinceps sequuntur, urbibus. Quare non faciam, ut levissimis conjecturis lectorem suspensum detineam. Nam de Jebusæo, hoc est, Jerusalem, et nos alibi diximus, et nemo non scripsit. Sed enim ne quis tribuum commoditates ex catalogis hujusmodi æstimet, quasi pro numero urbium, quæ in eis recensentur, aut locupletes, aut pauperes illæ fuerint, existimandum est, non omnes urbes omniaque loca in illis commemorata esse, sed celebriora modò, et præsertim, quæ vel ad fines ostendendos conducebant, vel de historiâ quâpiam memorabilia erant, et quæ primùm tribules incolere incipiebant. Quapropter neque in eo mirandum est, quòd passim in sacris narrationibus, urbium nomina, in hæc, illa tribu postarum, occurrunt, quarum in istis catalogis nulla mentio est. Plurimæ enim præterita sunt: multæ etiam posteris temporibus structæ. Et hæc universè de omnibus catalogis semel dicta sunt.

CHAPITRE XIX.

1. Le second partage échu par le sort fut celui des enfans de Simeon, distribué entre leurs familles; et leur héritage
2. Se prit au milieu de celui des enfans de Juda; savoir Bersabee, ou Sabeè, Molada,
3. Haserual, Bala, Asem,
4. Eltholad, Bethul, Harma,
5. Siceleg, Bethmarchabot, Hasersusa,
6. Bethleaboth, Sarohen, qui toutes font treize villes avec leurs villages;
7. Ain, Remmon, Athar, Asan, quatre villes, avec leurs villages;
8. Tous les villages des environs de ces villes, jusqu'à Baalath-Béer-Ramath, du côté du midi. C'est là le partage des enfans de Simeon distribué entre leurs familles,
9. Qui fut pris du territoire que possédaient les enfans de Juda, parce qu'il était trop grand pour eux. C'est pourquoi les enfans de Simeon prirent leur partage au milieu de l'héritage de Juda.
10. Le troisième partage échu par le sort fut celui des enfans de Zabulon, distribué entre leurs familles. Leur frontière, vers l'occident, s'étendait jusqu'à Sarid.

11. Ascenditque de mari et Merala, et pervenit in Debbaseth, usque ad torrentem qui est contra Jeconam;
12. Et revertitur de Sared contra orientem in fines Ceseleth-Thabor, et egreditur ad Dabereth, ascenditque contra Japhie;
13. Et inde pertransit usque ad orientalem plagam Geth-Hepher et Thacasin; et egreditur in Remmon, Amthar et Noa;
14. Et circuit ad aquilonem Hanathon: suntuque egressus ejus vallis Jephthael,
15. Et Catheth et Naalol et Semeron et Jedala et Bethlehem: civitates duodecim et villæ earum.
16. Hæc est hæreditas tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes et viculi earum.
17. Issachar egressa est sors quarta per cognationes suas.
18. Fuitque ejus hæreditas Jezrael, et Casaloth, et Sunem.
19. Et Hapharaim, et Seon, et Anaharath,
20. Et Rabboth, et Cesion, Abes,
21. Et Rameth, et Engannim, et Enhadda et Bethpheses.
22. Et pervenit terminus ejus usque Thabor et Sehesima et Bethsames, erantque exitus ejus Jordanis; civitates sexdecim, et villæ earum.
23. Hæc est possessio filiorum Issachar per cognationes suas, urbes et viculi earum.
24. Ceciditque sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas.
25. Fuitque terminus eorum Halcath, et Chali, et Beten, et Axaph,
26. Et Elmelech, et Amaad et Messal: et pervenit usque ad Carmelum maris et Sihor et Labanath,
27. Ac revertitur contra orientem Beth-Dagon; et pertransit usque ad Zabulon et vallem Jephthael contra aquilo-

11. Montait de la mer Méditerranée et de Merala, vers le nord, et venait jusqu'à Debbaseth, jusqu'au torrent qui est vers Jeconam;

12. Elle retournait de Zared vers l'orient, aux confins de Ceseleth-Thabor, s'avancait vers Dabereth et montait vers Japhié;

13. De là elle passait jusqu'à l'orient de Geth-Hépher et Thacasin, s'étendait vers Remmon, Amthar et Noa,

14. Tournait au septentrion vers Hanathon, se terminait à la vallée de Jephthael,

15. Comprenait aussi Catheth, Naalol, Sémeron, Jédala, Bethléhem; douze villes, avec leurs villages.

16. C'est là l'héritage des enfants de Zabulon, distribué entre leurs familles, avec leurs villes et leurs villages.

17. Le quatrième partage échu par le sort fut celui de la tribu d'Issachar, distribué entre ses familles: il touchait au nord la demi-tribu de Manassé;

18. Et il comprenait Jezraël, Casaloth, Sunem,

19. Hapharaïm, Séon, Anaharath,

20. Rabboth, Césion, Abés,

21. Rameth, Engannim, Enhadda, Bethphésés;

22. Et sa frontière venait jusqu'à Thabor, Schésima et Bethsamés, et se terminait au Jourdain; et tout son pays comprenait seize villes, avec leurs villages.

23. C'est là l'héritage des enfants d'Issachar, distribué par leurs familles, avec leurs villes et leurs villages.

24. Le cinquième héritage échu par le sort fut celui de la tribu des enfants d'Aser, distribué par leurs familles.

25. Leur frontière fut Halcath, Chali, Béten, Axaph,

26. Elmelech, Amaad et Messal; et elle s'étendait jusqu'au Carmel, vers la mer Méditerranée, jusqu'à Sihor et Labanath;

27. Et elle retournait du côté d'orient vers Beth-Dagon, passait jusqu'à Zabulon et à la vallée de Jephthael vers l'aquilon, et jusqu'à

nem in Bethemeç et Néhiel. Egrediturque ad lavam Cabul,

28. Et Abnan et Rohob, et Hamon et Cana, usque ad Sidonem Magnam:

29. Revertiturque in Horma usque ad civitatem munitissimam Tyrum, et usque Hosa: erantque exitus ejus in mare de funiculo Achziba,

30. Et Amma et Aphec et Rohob: civitates viginti duæ, et ville earum.

31. Hæc est possessio filiorum Aser per cognationes suas, urbesque et viculi earum.

32. Filiorum Nephthali sexta sors cecidit per familias suas.

33. Et cœpit terminus de Heleph et Elon in Saananim, et Adami, quæ est Neece, et Jebnael usque Lecum: et egressus eorum usque ad Jordanem:

34. Revertiturque terminus contra occidentem in Azanoth-Thabor, atque inde egreditur in Hucuca, et pertransit in Zabulon contra meridiem, et in Aser contra occidentem, et in Juda ad Jordanem contra ortum solis.

35. Civitates munitissimæ, Assedim, Ser et Emath et Reccath et Cenereth,

36. Et Edema et Arama, Asor,

37. Et Cedes, et Edrai, Enhasor.

38. Et Jeron et Magdalel, Horem et Bethanath et Bethsames: civitates decem et novem, et villæ earum.

39. Hæc est possessio tribus filiorum Nephthali per cognationes suas, urbes et viculi earum.

40. Tribui filiorum Dan per familias suas egressa est sors septima.

41. Et fuit terminus possessionis ejus Saraa et Esthaal, et Hir-Semes, id est, Civitas-Solis:

42. Selebin et Aialon et Jethela,

43. Elon et Themna et Acron,

44. Elthece, Gebbethon et Balaath,

45. Et Jud et Bane et Barach et Gethremmon,

Bethémec et Néhiel; elle s'étendait à main gauche vers Cabul,

28. Abnan, Rohob, Hamon, Cana, et jusqu'à la grande Sion;

29. Elle retournait vers Horma jusqu'à la forte ville de Tyr et jusqu'à Hosa; et elle se terminait à la mer vers Achziba;

30. Et comprenait Amma, Aphec, et Rohob, ce qui faisait en tout vingt-deux villes avec leurs villages.

31. C'est là l'héritage des enfants d'Aser, distribué par leurs familles, avec leurs villes et leurs villages.

32. Le sixième partage échu par le sort fut celui des enfants de Nephthali, distribué par leurs familles.

33. La frontière de cette tribu s'étendait, en remontant vers le nord, de Heleph et d'Elon en Saananim et Adami, qui est aussi Néece, et de Jebnaël, jusqu'à Lécum, et se terminait au Jourdain;

34. Et elle retournait du côté d'occident, vers Azanoth-Thabor; elle allait de là vers Hucuca, passait vers la tribu de Zabulon, qui la bornait du côté du midi vers la tribu d'Aser, qui la bornait du côté de l'occident, et vers Juda, par le Jourdain, qui la bornait du côté du soleil levant, et ouvrait le commerce avec cette tribu et avec les pays qui étaient au midi.

35. Ses villes, qui sont très-fortes, étaient Assédim, Ser, Emath, Reccath, Cénéreth,

36. Edéma, Arama, Asor,

37. Cédés, Edrai, Enhasor,

38. Jérón, Magdalel, Horem, Béthanath et Bethsamés, qui font en tout dix-neuf villes, avec leurs villages.

39. C'est là l'héritage de la tribu des enfants de Nephthali, distribué par leurs familles, avec leurs villes et leurs villages.

40. Le septième partage échu par le sort fut celui de la tribu des enfants de Dan, distribué par leurs familles.

41. Le pays de cette tribu, qui avait Juda au levant et les Philistins au couchant, contenait Saraa, Esthaal, Hirsémés, c'est-à-dire Ville du Soleil,

42. Sélébin, Aialon, Jéthéla,

43. Elon, Thienna, Acron,

44. Elthécé, Gebbethon, Balaath,

45. Jud, Bané, Barach, Gethremmon,

46. Et Mejarcon et Arecon, cum termino qui respicit Joppen,

47. Et ipso fine concluditur. Ascenderuntque filii Dan, et pugnauerunt contra Lesem, ceperuntque eam; et percusserunt eam in ore gladii, et possederunt et habitauerunt in eâ, vocantes nomen ejus Lesem-Dan, ex nomine Dan patris sui.

48. Hæc est possessio tribus filiorum Dan, per cognationes suas, urbes et viculi earum.

49. Cùmque complèssent sorte dividere terram singulis per tribus suas, dederunt filii Israel possessionem Josue filio Nûn in medio sui,

50. Juxta præceptum Domini, urbem quam postulavit, Thamnath-Saraa in monte Ephraim; et ædificavit civitatem, habitavitque in eâ.

51. Hæ sunt possessiones quas sorte dividerunt Eleazar sacerdos, et Josue filius Nûn et principes familiarum ac tribuum filiorum Israel, in Silo, coram Domino, ad ostium tabernaculi testimonii; partitique sunt terram.

TRANSLATIO EX HEBRÆO.

1. Exiit autem sors secunda Simeoni, pro ipsorum familiis, et erexit hæreditas ipsorum intra hæreditatem filiorum Judæ. — 2. Obliguitque ipsis pro hæreditate, Bersabee, et Sabece, et Molada. 3. Et Hasarsual, et Bala, et Esem. — 4. Et Eltholad, et Bethul, et Harma. — 5. Et Siceleg, et Bethmarcabothe, et Hasarsusa. — 6. Et Bethlebaoth, et Sarohen, civitates tredecim, et villæ earum. — 7. Ain, Rimmon, et Athar, et Asan, civitates quatuor, et pagi earum. — 8. Et omnes vicii, qui erant circum istas urbes, usque ad Balaath putei, Hamath australem. Ea est hæreditas tribus Simeonitarum, pro ipsorum familiis. — 9. De funiculo filiorum Judæ fuit hæreditas filiorum Simeonis. Nam pars filiorum Judæ fuit major, quam pro ipsis. Itaque hæreditatem nacti sunt Simeonitæ intra hæreditatem illorum. — 10. Ascendit et tertia sors, ipsis Zabulonitis, pro ipsorum stirpibus, fuitque limes hæreditatis ipsorum apud Sarid. — 11. Ascenditque terminus ipsorum ad mare, et Marelam: et incidit in Dabsebeth, atque occurrit torrenti, qui obiacet Jeconam. — 12. A Sarid porrò revertebatur in anticam partem, versus ortum solis, ad limes Chesleth Thabor, progrediebaturque ad Dabereth, et ascendebat Japhiam, qui alteri fuerat terminus versus orientem Gethhepher, Itta-Casin, et exibat in Remmon, gyrans versus Noam. — 14. Circuibatque ipse terminus à septentrione Hanathon, desinebatque in vallem Jephthael. — 15. Et Cateth, et Naaloh, et Semeron, et Jedala, et Bethlehem; urbes duodecim, et pagi earum. — 16. Ea est hæreditas filiorum Zabulon, pro gentilitatibus ipsorum; istæ urbes, et earum pagi. — 17. Pro Issachar exibat sors quarta: pro filiis Issachar, in familiis ipsorum. — 18. Fuitque limes ipsorum versus Jezrael, et Chasaloth, atque Sunem. — 19. Et Hapharaim, et Seon, et Anaharat, — 20. Et ipsa Rabbith, et Cesion, et Abes. — 21. Et Rameth, et Engannim, et Enhadda, et Bethpheses. — 22. Incidebatque terminus in Thabor, et Sehesima, atque Bethsemes, desinebatque terminus ipsorum in Jordanem; urbes sedecim, et pagi earum. — 23. Hæc est hæreditas tribus filiorum Issachar, pro ipsorum

46. Méjareon et Arécon, avec ses confins, qui regardent Joppé, vers le nord,

47. Et qui se terminent en ce même lieu. Mais dans la suite les enfants de Dan, qui se trouvaient trop resserrés par les Chananéens, ayant marché contre Lesem, ville située au pied du mont Liban, l'assiégèrent et la prirent; ils passèrent au fil de l'épée tout ce qui s'y rencontra; ils s'en rendirent maîtres et y habitèrent, l'appelant Lesem-Dan, du nom de Dan leur père.

48. C'est là l'héritage de la tribu des enfants de Dan, distribué selon leurs familles, avec leurs villes et leurs villages.

49. Josué ayant achevé de faire les partages de terre, en donnant à chaque tribu la part qui lui était échue par le sort, les enfants d'Israël donnèrent à Josué, fils de Nûn, pour héritage, au milieu d'eux,

50. Selon que le Seigneur l'avait ordonné, la ville qu'il leur demanda, qui fut Thamnath-Saraa sur la montagne d'Ephraïm; et il l'augmenta si considérablement qu'on peut dire qu'il y bâtit une nouvelle ville, où il demeura.

51. Ce sont là les héritages que partagèrent au sort Eleazar, grand-prêtre, Josué, fils de Nûn, et les princes des familles et des tribus des enfants d'Israël à Silo, devant le Seigneur, à la porte du tabernacle du témoignage. C'est ainsi qu'ils partagèrent entre eux la terre de Chanaan.

familiis, urbes cum pagis suis. — 24. Prodiat et quinta sors tribui filiorum Aser, pro ipsorum prosapiis. — 25. Fuitque ipsorum terminus Halcaeth, et Chali, et Beten, et Achsaph. — 26. Et Elmelech, et Amaad, et Messal, inciditque in Carmelum ad mare, et in Sior Labanath. — 27. Redibatque ad ortum solis Bethdagon, et incidebat in Zabulonem, et in vallem Jephthael, ad aquilonem Bethemece, et Nehiel, exibatque ad Chabal, à sinistra. — 28. Et Abran, et Rohob, et Hammon, et Cana, usque ad Sidonem magnam. — 29. Et redibat terminus ad Ramam; et usque ad urbem munitam Tyrum, et revertebatur terminus Hosan, desinebatque in mare, è regione, quæ Achzibam spectat. — 30. Et Amma, et Aphee, et Rohob, urbes viginti duæ, et pagi earum. — 31. Ea est hæreditas tribus filiorum Aseris, pro ipsorum familiis, urbes istæ, cum pagis suis. — 32. Filiis Nephthali exibat sors quinta, ipsis Nephthalitis, pro familiis ipsorum. — 33. Fuitque terminus ipsorum ab Heleph, ab Elon in Saananim, et Adami, Neceb, et Jebnael, usque Lecam; desinebatque in Jordanem. — 34. Et revertebatur terminus versus occasum ipsius Azanath Thabor, et prodiat Hucucam, incidebatque in Zabulonem à meridie: et in Aserem incidebat ab occidente: in Judam verò ad Jordanem, versus orientem solem. — 35. Cæterum urbes munitæ Assedim, Ser et Emath, Reccath, et Cenereth. — 36. Et Edema, et Arama, et Asor. — 37. Et Cedec, et Edrai, et En-Asor. — 38. Et Jeron, et Magdalel, Horem, et Bethanath, et Bethsames, urbes novemdecim, cum pagis suis. — 39. Ea est hæreditas tribus filiorum Nephthali, pro familiis ipsorum, urbes cum pagis suis. — 40. Tribui filiorum Dan pro ipsorum familiis, exibat sors septima. — 41. Fuitque terminus hæreditatis ipsorum, Saraa, et Esthaol, et Hirsemes. — 42. Et Selabim, et Ajalon, et Jethela. — 43. Et Elon, et Thanna, et Accaron. — 44. Et Elthebath, et Gebethon, et Baalaath. — 45. Et Jud, et Banebarac, et Gethremmon. — 46. Et Mejarcon, et Arecon, cum limite è regione Joppes. — 47. Porrò egressus est terminus filiorum Dan ab ipsis. Ascenderunt enim filii Dan, et bellum fecerunt adversus Lesem, ceperuntque eam, et percusserunt ipsam acie gladii; et possederunt ipsam, habitaveruntque in ipsâ, et appellaverunt Lesem-Dan, nomine parentis sui Dan. — 48. Ea est hæreditas tribus filiorum Dan, pro ipsorum familiis, urbes cum pagis suis. — 49. Cùmque absolvisset partitionem hæreditatis terræ, per limites ejus, assignarunt Israelitæ hereditariam portionem Josue filio Nûn, in medio sui. — 50. Secundum os Domini, dederunt ipsi urbem quam petebat, ipsam Thamnath-Saraa, in monte Ephraim. Extruxitque ipsam urbem, et consedit in eâ. — 51. Istæ sunt portiones hæreditariæ, quas assignarunt Eleazar sacerdos, et Josua filius Nûn, ac capita patrum tribuum Israelitarum, sortitò, in Silo, coram Domino, pro foribus tabernaculi solemniss. Itaque absolverunt divisionem terræ.

COMMENTARIUM.

VERS. 1.—PORRÒ EXIIT SORS SECUNDA SIMEONI, etc. De sortitione Silunticæ agitur, in quâ prima sors Benjaminis, secunda Simeonis est extracta. Dixi ante, cur de Judæorum hæreditate portionem, quæ uni tribui sufficeret, deputarint metatores. Neque sine nutu Dei singulari accidisse, ut ea obvenerit Simeonitis. Nimirum perpetuus et inevitabilis est decretorum Dei tenor. Nam stupor est, ne dicam impietas, non autem inscientia, R. Salomonis, qui existimat, Israelitarum consilio, patris sui prædicationes secutorum, Simeonitas intra eos fines, qui alteri fuerant tribui assignati, collocatos esse, atque ita quodam modo dispersos inter Israelitas. Scribit enim, eos consultè esse præteritos, ut exsortes hæreditatis, secundum Jacobi tabulas, sed alias tribus, cùm suam quæque nacta hæreditatem fuisset, tum inter seipsas esse sortitas, quæ illos deberet ad se recipere, itaque sorte recepisse Judæos. Atqui quid opes erat, septem portiones ut determinarent metatores, si una tribus è septem, de-

bebat exors manere? Sed omisso Judæo, quòd sors collocat Simeonitas, non seorsim, in portione aliâ, sed in eâ quæ Judæis extracta erat, id non humano, sed divino fit consilio. Est enim quoddam paterni criminis piaculum, et veluti cicatrix illius vulneris, quo suum ipse sanciverat animum Simeon, quando cum fratre Levi crudeliter et perfidè Sichimitas interfecerat. Neque enim absurdum aut alienum est à divina justitiâ, quòd parentes morerentur, ea luere filios: quando non illis, sed se dignis modis luunt, pro divino judicio admirabili misericordiâ temperato. Nam dispersi etiam sunt Levitæ, et quidem multò quàm Simeonitæ magis, ob idem facinus. Atqui quàm istis accidit ea dispersio honorifica, aperta res, et nota omnibus est, atque à nobis etiam suo loco explicata. Ea scilicet est summi Numinis justitiâ, ineffabilis, ut Plinii verbo utar, atque immensa: misericordiæ et pietatis suavitate delimita delibataque, quæ res mortalium illud moderatur, ut sicut in ipso

rerum ortu lucem producebat ex tenebris, ita eas penas, quas de nostris peccatis jure, et meritis sumit, sæpè sic moderetur, ut pœnæ esse non videantur: sæpè etiam convertat in amplissima beneficia.

At enim arbitretur aliquis, gravius quidpiam accidisse Judæis, quàm Simeonitis, cum illi suas possessiones cum his communicare debuerunt. Etsi enim proverbio celebratur, amicorum esse omnia communia, tamen id vix sine communicantis omni molestiâ ad rem confertur, atque præstatur. Nam illud quoque vel verius est, quippe ipsâ comparatur naturâ, omnes sibi melius malle, quàm alteri. Sed existimandum est amplissimam regionem Judæos, quamvis magno numero essent, occupare totam non potuisse: atque ut barbari, vel ultrò, excessissent omnibus finibus, magnum à feris belluis futurum fuisse periculum, præsertim propter maxima, quæ adiacebant ab austro, deserta. Potius ergo tanta provinciâ tutandâ molestiâ levabantur Judæi, cum Simeonitas ad se reciperent, quàm aliquid de sua hereditate amittebant. Nam, ut satis exposuit ante est, non eâ conditione fines tam amplas tacti sorte fuerant, ut universa illa hereditas ipsorum propria maneret. Verumenimverò opinantur Rabbinæ, de se conjicientes, tandem aliquando Simeonitas à Judæis esse de istis suis possessionibus depulsos, quasi molestos hospites, et inquilinos, non dominos. Cui rei argumento esse aiunt, quod in Paralipomenis scriptum exstat, Simeonitas obtinuisse istas urbes usque ad Davidis tempora. *Tum enim, inquit, ipsâ dominatione elati, atque amplificati Judæi, et pridem pertasi Simeonitarum, ipsos ad querendas novas sedes adegerunt.* Et hanc sententiâ R. Salomon, ut magnâ etiam auctoritate firmet scilicet, adscribit nescio cui R. Eleazar, atque R. Salomoni, ei qui fuit filius Levi, fratris R. Mosis Hadarsan. Atqui ut universæ suæ synagogæ auctoritate mecum pugnet ille, nunquàm tamen eò me rediget, ut putem religiosissimum et justissimum regem Davidem adversus istud familiæ ereiscundæ iudicium, quod divina sors nunc de cuiusque tribus hereditate facit, Simeonitas per potentiam eliminasse. Quin ipsa narratio sacra eos memorat, uberiorum pascuorum gratiâ, longius esse profectos, non autem fuisse à Judæis propulsos, ut jam credibile sit, ea ipsa etiam loca, quæ illi occupatum ibant, ad suam ipsorum hereditatem pertinuisse, quamvis adhuc barbari ea occupassent. Quid quòd non Davidis principata, sed

Ezechie, qui annis plus quàm trecentis post Davidem regnavit, etiam ipse æquitalis amantissimus rex, et divinæ legis observans, memorentur Simeonite, non quidem universi, sed tanquàm emissis coloniis, ad uberiora pascua migrasse?

Nam quod in Paralipomenis est, *ad Davidem regem usque*, quod Judæis istis magnum ingenii acumen scilicet præstringit, certum est adverbium, *usque*, sæpè moræ longitudinem, non finem significare, in sacris litteris. Sed is qui traditiones in Paralipomena scripsit, quem ego Hieronymi non ineptum omnino compilatorem fuisse puto, is, inquam, existimat illud, *ad Davidem usque*, idè dictum esse, quia hic duas urbes, Siceleg, et Beersabeam, restituerit tribu Judaicæ. Porrò, quia tribus Simeonitica omnium minima erat, ut in quâ vicies modò, et his mille, ac ducenti viri sunt postremâ recensione numerati; eique urbes jam non plures septemdecim attribuuntur, probabilis videri potest, eorum sententiâ, qui existimant, duodecim virorum arbitrata regiones, quas sors dederat, alias ampliatas, contractas alias esse, pro cuiusque tribus vel multitudine, vel paucitate. Atqui diximus, soli bonitatem esse spectatam. Fieri ergo potest, ut istæ septemdecim urbes, propter municipiorum, pagorum, villarum frequentiam, que in cuiusque dititione erant, cum magno aliarum urbium numero in aliis hereditatibus comparari potuerint. Sed ut hoc non sit ita, quanquàm conjecturæ optimæ possint afferri, ita esse tamen illud est certissimum, non omnes urbes in catalogo annumerari, ut ante exposui. Et proinde credibile est, eas modò hic recenseri, quas primùm ibant occupatum et habitatum Simeonite; nam alias multas nominare nihil attinebat, ostendendum finium causâ; cum iisdem circumdati terminis illi essent, quibus Judæi, qui termini pridem sunt notati suis urbibus et locis. Cateroqui certa res est, plurima fuisse loca versus Gedor, et montem Seir recedentia, in quibus amplissima, atque uberrimæ regiones à Chamitis aliisque barbaris gentibus occupabantur, quas exterminare jusque fasque, ut Judæis, sic et Simeonitis fuisse est probabile. Sed ista hæc tenus: nam satis multa etiam supra.

VERS. 2. — OBTIGITQUE IPSIS IN SUAM HEREDITATEM BEER-SABEA, etc. Ab enumeratione urbium incipitur. Nulli enim sunt peculiæ fines describendi, cum locentur Simeonite intra Judæorum fines. Recensentur autem continuo tredecim; deinde adduntur aliæ quatuor.

Beer-sabea igitur, et Sabea, unam modò urbem significant. Hoc enim et facta summa ostendit et ex Paralipomenis intelligi potest, ubi alterum nomen, ut supervacaneum, omititur. Sed hic idè duo esse scripta nomina existimat R. Isaias, ut in celebris illius putei memoriam redeamus, apud quem fœdus percussit Abraham cum Abimelecho, quæ res et urbi, et puteo nomen dedit. Est enim *beer-sabea* puteus iurjurandi, aut potius, puteus septem, agnorum videlicet, quos selectos dabat Abraham Abimelecho. Caterùm de urbis istius positu, satis dictum supra est. De Molada, nihil, quod sciam, præter nomen, in sacris litteris exstat, de quo conjicias, ubi ea urbs fuerit, sed neque de Hasar-Sual; hoc vulpis pagum, vel atrium; illud ortum significat. Bala, dicitur in Paralipomenis, verbo ad litteram mutato, Bilha, quo nomine vocabatur ancilla Rachelis, quæ Dan et Nephthalim Jacobo peperit. Græci, per vocalem quartam, Bola dicunt. Ego eam esse urbem agnoror, quæ in Judæorum catalogo dicebatur Baala. Nam, quod David Kimhi rectè alibi monet, appellationes sive locorum, sive nominiæ proprie, unâ sæpè, ad etiam alterâ litterâ variantur. Nisi enim ita illud sit, aut hæc in Judæorum catalogo esse præteritam, aut nomine magis alieno vocatam, fateri necesse est. Eltholad, in Paralipomenis, κατὰ ἀρχαίων nominata est Tholad. Rursus, Bethuel, illic dicitur, quæ hic, κατὰ συναγιστον, Bethul, vocatur. Hanc ego in Judaico catalogo existimo esse Cesil. De Horma, sive Harma, et Siceleg, diximus supra. Beth-Marcavoth, et Hasor-Susa, videntur in catalogo Judaicarum urbium non esse annueratæ cum aliis. Sed id non esse mirandum, satis ante docuimus, opinor. Est autem istorum duorum nominum eadem propè explicatio, atque notatio. Nam illud, *domum equitatis*, hoc atrium, sive pagum, vel villam equitatis significat. Rursus, Beth-lebaoth, quoque, inter Judaicas urbes, isto certè nomine, non est audita recenseri. Hanc vocant Paralipomena, Beth-biri; illius enodatio est, domus lænarum, hujus domus obesi, aut si est litterarum metathesis, domus putei. Porrò pro, Saruhen, videntur Septuaginta legisse, שרדין; nam reddiderunt, *agri earum*; nisi à positione, שרד, non sanè inscietur, hoc eos verbum deduxisse puteum, à quo et, Saron, formatum vocabulum, campum fœcundum significat. Sed nominata est hæc eadem urbs in Judæorum catalogo non prorsus dissi-

mili voce, Saaraim, sicut et in Paralipomenis. Est autem hoc, ac si, geminam portam, dicas. Sita erat ista urbs in loco plano, ut constat ex catalogo Judaico.

Illud porrò: *Et villæ*, sive, *municipia*, vel, *pagi earum*, pro eâ interpolatione, quæ in Paralipomenis facta est, pertinet ad verum insequentem; quasi quatuor istæ urbes fuerint municipia eorum locorum quæ superius sunt commemorata, quamvis ipsæ quoque sua habuerint municipia, villasque et pagos. Neque verò solùm quatuor, sed quinque recensentur in Paralipomenis; additur enim, *Ætam*, Nimirum, ut diximus, omnes isti catalogi haud pleni sunt, sed plurimæ ubique urbes tacitè relinquuntur; sæpè etiam, quæ alibi in urbium numero fuere, alibi cum municipiis, aut פריסות, annumerantur. De Ain, et Remmon, diximus capite decimo quinto. Is qui traditiones in Paralipomena compilavit, magno errore ex his duabus urbibus unam facit, cum in Judæorum catalogo interpositâ copulâ sint distinctæ. Sed hoc non unum illius scriptoris peccatum est. Urbs *Æther* vocatur in Paralipomenis, Thocen. Eusebius putat, pagum quemdam, nomine Jethira, prærepresentare istum locum. Ego verò eam pagum magis referre Judaicam urbem Jathir, dixerim, de qua suo loco. Caterùm, *Æther* et *Asan* vicinas fuisse urbes credibile est, tum quia recensione conjunguntur, tum quia simillima est utriusque nominis notatio. Prius enim vaporem densum, posterius fumum significat. Ego *Asanecum* fuisse locum existimo, qui in Regum historiâ dictus est *Bor-Asan*, puteus, aut lacus *Asan*. Eusebius verò prodidit à posteris nominatum esse, *Beth-Asan*, hoc est, domum, aut locum *Asan*, sive fumi. Dabitur autem *Levitis*, ut dicitur loco opportuno.

VERS. 8. — ET OMNES VILLE, QUÆ ERANT CIRCUM ISTAS URBS, etc. Insolens est, in ejusmodi orationibus, nota universalitatis. Quapropter credibile est, hic appositum esse indicium magnæ multitudinis municipiorum, pagorum, villarum, quæ circum istas urbes erant, ut in solo fecundissimo fertilissimoque. Urbs Baal-beer, id est, putei, fortassis est Beer-sabea. Est enim ac si dicas, *habentem puteum*. Jam verò constat apud Beersabeam puteum insignem fuisse, eamque urbem à puteo esse appellatam. Huic autem opinioni etiam illud consentaneum est, quod sequitur de Rama australi. Nam certum est, Beersabeam in ipsâ extremitate versus austrum exstiterisse. Non sum equi-

dem nescius, esse urbem, cui Balaath nomen est. Eam enim instaurasse Salomon memoratur in Regum historia; et fuisse positam in confinio Simeonitarum et Danitarum, proditum à quibusdam scio. Sed id nomen habet vocalem kametz ultimo loco; hoc autem nostrum per fata scriptum est, et ipsa constructione hæret insequenti nomini, à quo neque ullo interpuncto distinguitur. Si quis tamen Græcos sequi malit, atque à Beer, sive puteo divellere, fruatur suo sensu, et existimet, Beer, esse Beersabcam. Ego Scripturam ipsam, et grammaticorum leges libenter sequor; idque prohi interpretis officium esse puto: ni qua obisset major auctoritas, quae locum mendè redarguat, atque convincat. Porro de istà Rama australi, nihil certi habeo quod dicam. Septuaginta hic nescio quem locum *יצויר*, de suo adscriperunt. Non enim puto eos Jamniam dicere voluisse, hanc enim alibi *יצויר* appellant. Et alior erat Jamnia utraque, quam ut ad hanc australem extremitatem pertinere sent. Sed nihil attinet de re incertà perhibere agere.

VERS. 9. — EX FENICULO FILIORUM JUDÆ FUIT HEREDITAS FILIORUM SIMEONIS, etc. Ita sunt à nobis antehac satis explicata, opinor. Quare hoc solum monebo, sortes adhuc ordine esse extractas. Nam post Judæos, qui principes erant, et Josephitas, quibus jus duplicis portionis Rubenis fuerat concessum, educta primo loco est sors Benjaminis, qui erat dilectæ Rachaelis filius. Secundum eam autem sors Simeonis, quippe qui post Rubenem incertis damnatum maximus natu liberorum Lix fuit.

VERS. 10, 11. — ASCENDIT ET TERTIA SORS IPSIS ZABULONTIS, etc. Cur Zabulonitæ tribus sors educta sit ante Issacharianam, cum esset Issachar major natu Zabulone, ego causam nullam afferre possum, sed divino consilio factum esse existimo; similiter atque illud, quod istos filios, in faciendo testamento, eodem ordine nuncupavit pater Jacobus. Nec enim opinemur, ipsos duodecim viros, hæc in re, secutos esse Jacobi ultima verba, in causâ est, quod insequens ordo is non similiter respondeat. Certè non humano, sed divino arbitrio, procurari ista, vel inde intelligi perspicue potest, quod aptissimè etiam ista sors in ipsas tum Jacobi, tum Moysi prædicationes cadat. Dixerat enim Jacobus, Zabulonem apud litus maris habituros, et versuros apud stationem navium, et oram ipsorum spectaturam versus Sidonios. Moses verò,

sucturos maris copiam, et ingentes ex arenâ thesauros esse compraturus. Quam autem planè et certè ista evenerint, ex ipsâ finium descriptione fiet manifestum. Nimirum benignissimus Deus ideò voluerat res hujusmodi per suos vates prænuntiare, ut exstaret illustre paterni sui in Abrahæ posteritatem studii et providentiæ testimonium, atque ut sacrosanctæ adoptionis illius, quâ Israel in populum peculiarem delegerat, memoriam, bonâ spe in ipsorum animis continuò reficeret, firmaretque. Quò fuit detestabilior illorum diffidentia, cum eas possessiones, quas longissimâ retrò serie divini consilii præinitas sibi, et tandem etiam ad se delatas apertissimè videbant, tam ignavè invaderent, imò verò turpis luctatione cum hostibus Dei communicarent. Enitatur igitur nos, ut majore cum fiducia celestem nostram hereditatem appetamus. Quibus enim se bonis illi exheredes, cum essent adversus Deum ingrattissimi, fecerunt, eorum nos Christus suo sanguine scripsit heredes. Et quidem planè gratuitò. Sed ista hactenus.

Porrò, ut ad descriptionem accedamus: *Fuit*, inquit, *fines hereditatis ipsorum apud Sarid*. Voculam *סרד*, pro *סר*, sæpè usurpari ab Hebræis, dubium non est; quapropter nos, pro eâ diximus, *apud*. Difficilis autem est istius designationis explicatio. Latet enim involutâ obscuritate locorum, quæ in ipsâ eum nominentur, nullis aliis sacre historiae indicis possunt investigari. Ego eorum sequar sententiam, qui Manassensibus proximos locant Issacharianos, his verò deinceps Zabulonitas, et post hos demùm Aseritas. In quâ Josephum quoque fuisse video, qui in illis locis natus atque educatus, non prorsus, opinor, nescivit, quibus quoque tribus regionibus olim habitavissent, quamvis regionum terminos rectè cum non tenuisse fatendum est. Existimant igitur quidam Sarid, sitam in ipso Carmeli promontorio, ultimum fuisse hujus Zabulonitæ hereditatis terminum occidentum versus austrum. Itaque designantur proximo versu fines occidenti, ab austro, versus aquilonem, cum dicitur: *Ascenditque terminus ipsorum ad mare*, etc. Sarid enim posita fuerit sub monte Carmelo, quâ parte ille ad meridiem spectat, atque inde productus funiculus per montem ipsam ad mare et deinceps secundum maris oram ad Marelam atque Dabbeseeth, ac demùm usque in torrentem, qui obijacet urbi Jecnam, sive Jecnam, universum Carmeli promontorium amplectatur. Sin au-

tem Sarid, ut alii putant, in ultimâ Carmeli extremitate ad mare posita fuit, debet illud, *ad mare*, interpretari, secundum maris litus. Cæterum in latinis libris, Madala, pro Marala, librariorum opinor, errore, scriptum est. Sed, Dabbeseeth, in ipso Carmeli tanquam gibbo existisse, de nomine conjicimus; significat enim Dabbeseeth, tuber illud, quod in camelorum eminet dorsis. Jecnam autem ad Carmelum pertinuisse certos nos facit versiculus 22 capitis 12. Statuamus ergo Jecnam positam fuisse in eâ Carmeli extremitate, quâ ad septentrionem ille spectat, hoc est, quâ obijacet Ptolemaidî, ubi torrens, Belus, opinor, sive Pagida, vitri arenâ fructuosus, excipitur à mari, de quo torrente dixi etiam alibi, et dicam mox.

VERS. 12. — A SARID VERÒ REVERTERATUR IN PARTEM ANTICAM, etc. Jam verò describuntur termini australes, ab occidente versus orientem progrediendi, à Sarid, usque ad Remmon. Septuaginta hic nomen, *סעם*, quod Solem significat, interpretati sunt, urbem Bethsemes, sanè inepte admodum, nisi locum ab homine indocto olim corruptum esse putemus. Chesloth Thabor, quod est, ac si, *illa Thabor*, dicas, significat, ut censent Hebræi, eas partes montis istius, quæ circum medio loco sunt, quas, ut ait R. Salomon, Galli vocant, *les flancs*, Græci autem, *ἡ ὑπὸ πτερυγία*. Chaldaus tamen, atque etiam Septuaginta, quos et Latinus est secutus, existimaverunt, Chesloth esse proprium loci nomen, monti illi adjacentis. Prodidi dicitur Eusebius libello de Locis hebr. etiamnum exstare pagum, ad radices montis Thabor, in campo, octo mill. pass. à Diocesareâ, id est, à Sephori, versus orientem, cui nomen est Chesalum. Potest ergo is pagus loci illius monumentum videri: qui locus Thabor quoque dicitur sit in Paralip. Est autem mons Thabor Evangelicâ historiâ nobilita usque etiam. Situs erat in Galilæâ inferiori, atque ad ejus radices flebat torrens Cison, ille qui Genesaram petebat. Aberat autem ab illo patria Christi Nazareth, circiter duarum horarum itineris versus Coram, hoc est, occidentem æstivum, quæ ipsa quoque hujus Zabulonitæ hereditatis pars erat. Igitur jam perveantur est à Sarid ad eas montis Thabor partes, quæ ad septentrionem sunt posita; ubi illic propè ad Carmelum pertinet, tam longo joco à mari in mediterranea procurrente. Illic verò pergitur Dabbereeth urbes; sed ea relinquatur ad dextram, intra fines Issacharianos. Post Dabbereeth consen-

ditur Japhiam: nam Japhia, sive Japhe, loca excelso posita erat, sicut et vicina Jotaphath. Erant autem ambe istæ munitionis urbes, ut ait Josephus. Quare Japhiam, hoc nomine appellatam esse anguror, quia longè latèque illustris appareret, ut in eminente loco sita. Dabbereeth dabitur Levitis; sed hoc suo exponeatur loco.

VERS. 13 et 14. — REVERSUS ILLINC PERGEEBAT PRORSUM VERSUS ORIENTEM, etc. A Japhiâ porro, continuò versus orientem perguntibus occurtebat Get-Hepher. Post hæc Itta-Casin, et tandem Remmon. Atque hæc urbs ultima, nisi fallor, fuit in hisce finibus australibus versus orientem; nam ab eâ curvo gyro sensim versus septentrionem, et mox occidentem, redibatur ad mare Mediterræneum. In hoc autem ambitu primùm perveniebatur ad Neam, sive Noam, deinceps ad Ilanathon, et hæc à sinistris relinquebatur intra istos fines scilicet, ac tandem in vallem Iephtha-el; nimirum ab eum torrentem, qui cum obijaceret urbi Jecnam, terminabat oram occidentum hujus hereditatis à septentrione. Itaque cum hoc eodem torrente considerant limites septentrionales in mare Mediterræneum. Cæterum illud, *hamthoar*, existimat Symmachus epitheton esse urbis Remmon; interpretatur enim hunc locum: « Exibat in Remmon inelctum. » Septuaginta verò, et eos secutus Latinus, censent loci cuiuspiam esse appellationem, quasi *ἀρροβίον*; dicitur sit: « Exibat in Remmon, Hamthoar, Neam. » At Chaldaus, quem ego hic sequor, cum RR. Salomone, et Kimhi, interpretatur: « Inde gyrum faciebat versus Neam; » sunt enim ejus verba, *בסוף הדרך לנעם*. Nam illud, quod est in pervulgatis Chaldaicis libris, *דברא*, certum est expungendum esse. Geth Hepher, patria est Jone vatis; nam littera, he, in verbo, *גת*, est loco præpositionis, *ad*; similiter in *גת*, et *גת*. Distabat, ut ait Hieronymus, Geth Hepher bis mille pass. à Sephori, vix quâ ibatur Thiberiadem, ostendebaturque in eâ Jone monumentum. De Itta-Casin, et Nea, sive ut Græci dicunt, Anna, nihil habeo quod dicam. Remmon, est plurium oppidorum nomen, à malis puniceis, ut videtur, positum; sed ubi hæc nostra sita fuerit, à nomine, quod sciam, proditum est. Ego existisse puto in eâ hujus hereditatis orâ, quæ erat orienti proxima; nam ad Jordanem non videntur li fines usquam pertinuisse. Non enim profectò tam nobilem terminum reliquisset tactum, qui descripsit. Porro pronomen *הנה*, cum dicitur,

505
 וְכַסֵּב אֶרֶץ הַגְּבֹלָה, positum est, pro לִי, per analagen casuum, ut certè Chaldaeus existimasse videtur. Nam quod recentiores Judaei sic nunc loquuntur, ut dicant, אֶרֶץ הַגְּבֹלָה, דְּבִלְרָא, terminus ille, id ego ipsos nullo veterum Hebraeorum exemplo facere opinor. Illud quod dixi, à septentrione Hanathon, ambiguum est; potest eam sic interpretari, ut significet, funem istum mensurium ambivisse urbem Hanathon à septentrione, et Zabulonis possessionibus adscriptis, vel descendisse versus Hanathon in austrum, cum ante nonnihil declinasset in septentrionem. Quia autem nusquam, quod certè nos scimus, alibi hujus urbis est mentio, ultra sententia verior sit, dijudicare non quimus. Sed neque de valle Jephtha-el, praeter levem conjecturam, aliquid proferre possumus. Josephus vallis Carmeli mentionem facit: quae videtur secundum maris litus in aquilonem porrecta esse. Ejus ergo nos vallis hanc esse partem suspicamus, per quam torrens ille oppositus ꝛ Jecnaam, decurrit in mare.

VERS. 15. — ET CATET, ET NAALOL, ET SEMERON, etc. Credibile est, has quinque urbes, sparsim per loca mediterranea hereditatis Zabulonae positas fuisse, at superius dictas, in ipsis undequaque finibus. Porro cum summa sit urbium duodecim existimandum est, earum quae sunt commemoratae, quasdam in afinium tribuum hereditatibus extitisse. Id enim certè de Dabbereth constat: nam fuit ea apud Issacharianos, à quibus data est Levitis. Caeterum istarum quinque nulla certis conjecturis queri potest. Nam Semeron, sive Samaria, et Beth-lehem, quae hic nominantur, diversae sunt ab illis notissimis urbibus, quarum altera apud Josephitas exstat, dicta Sebaste posterioribus temporibus, ut dudum exposuimus, altera Christi natalibus clara, Judaeorum erat. Igitur finium Zabuloniarum longitudo erat à monte Carmelo et mari Mediterraneo, versus orientem, usque ad Remmon. Josephus scribit, usque ad Genesaram lacum. Ego verò, ut dixi, idè hoc probare non possum, quia nulla aut Jordanis, aut Genesarae mentio est. Latitudo verò occidua, à Sarid, tanquam ab austro, usque ad torrentem qui obiacet Jecnaam. At latitudo opposita orienti, videtur obliquè ab Remmon, tanquam ab austro, ad Noam describi. Latitudinem autem per mediam hereditatem hanc rectè metiri possemus, nisi fallor, ab latere illo montis Thabor, ubi Chesiloth nuncupabatur, usque ad Hanathon. Est autem

504
 universum hoc terrenum, ut fertilissimum, ita et populosissimum, urbibusque et pagis frequentissimum, in Galilaea inferiore. Quamvis enim urbes paucissimae recensentur, plurimas tamen fuisse, est certissimum. Qui enim potuissent sexagies mille viri, et èd plures, quot nobis postrema recensio Zabulonius numerabat, in solis duodecim urbibus habitare. Et quis non putet, Cetron, egregiam, et vel primariam urbem in istorum hereditate fuisse, cum ex ea Chanaanæo pellere nequirent? ut est scriptum in Judicum historia: et tamen hic tacita est relicta. Sed de ista re satis multa ante. Et, ut hoc addam, quod nunc in mentem venit, fieri potest, ut in istis catalogis eae solae nuncupatae sint urbes, et nominatim scriptae, quarum nomina metatores rapitum annotaverant: cum caeterarum in quaque portione, similiter atque pagorum, et villarum, frequentiam, amplitudinemque oculis animoque observasse, et universè annotasse, contenti fuissent.

Sed dices, Jacobum fuisse vaticinatum, *latus Zabulonis futurum versus Sidonem*; nos verò ne ad Ptolemaida quidem, sive Acen, prodigiis fines Zabulonius. Sanè hæc ratione potissimum esse inductum Wolfgangum Wiseburgium ego suspicor, ut Zabulonius supra Aseritas, inter Sidonem et Berythum, collocaret, in Galilaea Gentium. Mihi verò, quamvis ejus consilium damnare minimè constituerim, aut prorsus refellere, tamen non fit verisimile, urbem omnium nobilissimam Sidonem, et simile antiquissimam, in descriptione eorum finium, ad quos pertinebat, tacitam esse praeteritam. Nos igitur illà Jacobi predictione, quidquid dicant Judaei, minimè adscriptam esse hereditati Zabuloniarum Sidonem censemus. Neque enim divinus senex nuncupatis urbibus, sed regionum modò, ut sic dicam, qualitatibus, sedes cuiusque tribus obscurè designabat. Hoc ergo volebat ille fatidicis suis verbis, quae jam citabamus, et quae illic habentur, aliis, Zabulonius posteros habituros ad mare, versaturosque frequenter in portibus, et navibus, atque mercaturam facturos apud Sidonios, et cum Sidoniis, qui toto orbe mercatores fuisse celeberrimi, quippe qui in eadem illà maris orà habitarent. Atverò, ne quis hoc, ut mei commentum capitis jure contemnat, ipse Moses, optimus omnino Jacobi et Dei interpres, non aliter, eum locum explanasse, mihi certè, videtur, cum diceret Deut. 33, 18: *Letares, Zabulon, in egressu tuo*; significat enim Zabulonios

506
 feliciter enavigaturos esse ad fora rerum venalium, remque foris et peregrè facturos, at Issacharianos domi. Sed de his hactenus modò: sunt enim alterius loci.

VERS. 17. — ISSACHARI EXIAT SORS QUARTA, ISSACHARIITIS, etc. Fuit quidem Issachar, ut diximus, major natu Zabulone, sed et Jacobus, cum testamentum faceret, et sors ipsa suo casu hunc illi anteponebat, sic volente Deo. Prædixerat autem Jacobus, Issacharianos habituros solum felix atque amenum: idèoque non facile passuros se inde pelli, sed potius vectigales futuros superioribus hostibus: similiter atque ciuellarum nulli, quantumvis onusti, si læta gramina, quae carpant, per iter nacti sint, neque onere, neque facile fustibus propellantur. Tum Moses gaudere jussit Issacharianos in suis tabernaculis, significans videlicet, in læta eos regione habituros, domique libenter mansuros, contra morem Zabuloniorum. Opinor enim illud, *sugere maris affluentiam*, solos intueri Zabulonios. Quamquam, si Issacharitarum quoque fines ad mare pertinuisse fatendum est, quis non putet, plurima etiam eos è mari commoda percepisse? cum plurimis rebus maritimis fruerentur, uterenturque, etiam non negotiantur ipsi navigationibus. Solent enim domi periculosis aliorum laboribus discescere maxime ex mercatura, qui ad mare habitant, quamvis ipsi non navigent. Jam verò quam aptè sors ista ceciderit, quamque planè predictiones utriusque vasis suo eventui comprobaverit, nòrunt ii qui in magno illo campo versati sunt, quem Ezedrelonem, immutatis, opinor, litteris, ab urbe Jezreel, appellabant; posteriores verò, campum Sabe, dixerunt, ut est à nobis supra expositum. Nullus enim eo, totà Chanaanæa, locus est amœnior. Abundat enim frumento, vino, oleo, atque omnium rerum coplà, quae ad victum cultumque hominum pertinent. Ejus autem campi pars maxima in Issacharianorum erat hereditate. Porro in istis finibus designandis fit initium, similiter atque in describendis Zabuloniorum limitibus, ab angulo australi apud occidentem; procediturque inde ad ortum versus, idque fit duobus illis versiculis, 18 et 19. Itaque ducta linea per australes terminos ab occidente ad orientem, pingitur etiam occidua ab austro versus septentrionem, atque in hæc recensentur ordine urbes Rabith, Cesion, Abes, Rameth, atque En-gannim. Post describuntur ab occidente in orientem termini aquilonares, qui sunt: En-hadda, Beth-pheses,

mons Thabor, Schesima, Beth-sèmes, et denique Jordanis. Nam orienti oppositus erat Genesara lacus, et partim fortasse Jordanis. Quando igitur nulla usquam maris mentio est, credibile videri potest, istius tribus hereditatem ad mare non pertigisse. Rursus idè fortassis tacitum relinquitor mare, nominatimque recensentur urbes nonnihil ab illo remotae, quòd ora illa minimè esset portuosa. Sanè res obscura est, neque satis exploratè percipi posse videtur; quare à me non dijudicabitur. Wolfgangus Wisenburgius, nullam partem propius mare fuisse putat, quam montem Thabor. Ducit enim ille funiculum suum propè à Sa-mechonitide lacu sensim inter occidentem et austrum, versus ventum Africum, usque ad montem Thabor. Inde porrò paulatim versus austrum: et ab austro versus Euronotum procedit ad Beth-san; sed nihil atinet singulorum chorographorum judicia exponere.

Urbs Jezreel exstabat in summiore extremitate montis Gelboe, quà is Corum ventum excipiebat, aut certè *επανάξ*; sed meminì me alibi de Jezreel didicisse. Vidimus quidem etiam Jezreel apud Judaeos, sed ea nihil ad hanc nostram nobilissimam urbem Chesuloth, sive Casaloth, aut, ut Septuaginta nominant, Achaseloth, si ordine sunt annumeratae urbes, sita erat inter Jezreel et Sunem. Sed longè diversa est ista Chesaloth, ab illà sita apud aquilonares partes montis Thabor, de quà dicebamus apud Zabulonios: hæc enim eidem monti australis est. Jam verò, Sunem, celebris est Helizæ hospitio, et ortu Abisag formosissima puellæ, quæ Davidis senectutem fovebat. Posita erat hæc urbs circiter tribus passuum millibus ab Abhec, versus orientem. Eusebius autem scripsit, etiamnum superesse vicum quinquies millesimo passu à monte Thabor spectante austrum. Eum igitur ego vicum referre hanc urbem existimo; nam propè ab-fuisse Sunem à monte Gelboe, atque à Jezreel, satis certum est, de historia illius belli, quo Saul et Jonathan ceciderunt. Hapharaim, ignotus alibi in sacris litteris locus est: ceteroqui etiam nunc amœnus, et ubere glebâ, dissitus à Nazareth circiter quindecim millia passuum atque à barbaris nunc, litteris parum immutatis, dicitur Hapharchan, ut referunt, qui ea loca diligenter observatione perlustrarunt. Seon, aut Sion, haud procul aberat à monte Thabor, ut ex villâ eo nomine conjicit Eusebius, nimirum inter Thabor et Genesaram positum oppidum. Cesion videtur torrenti Cison no-

men dedisse. Nam plerique istarum urbium, quas modo diximus, prope eum torrentem existerunt, quæ ad orientem, quæ ad occidentem. Dabitur ista urbs Levitis, atque etiam ea que sequitur, En-gannim. Est autem et altera En-gannim in Judaicâ hereditate; et tertia quoque eis Jordanem, sicut et plures per Chananeam exstabant Beth-semes. Nimirum magna fuit apud eam gentem et fontium gratia, et Solis religio: est enim En-gannim, fons hortorum; Beth-semes autem, Solis aedes, vel fanum. De cæteris, quæ hic nuncupantur, locis, nihil habeo quod afferam. Igitur habuere Issachariani affines à meridie Manasses: à septentrione Zabulonius: at ab occidente pertinebant vel ad mare Mediterraneum, vel ad montem Carmelum, in angulo quidem australi, quæ Doram; in angulo verò aquilonari, quæ Castrum peregrinorum, sive Ecdippum ille spectabat. At ab oriente oppositus erat lacus Tiberiadis. Perforit autem istorum hereditatem torrens Cison: nam humor partim ex monte Thabore, partim Hermone minorem, ut vocant, atque etiam ex Gelboe destillans, et defluens in loca *תהומות* *העמק* *הגדול*, hoc est, pari utrinque momento inclinata, hunc torrentem geminum facit, dum pars ad oceanum versus habitor, et à mari Mediterraneo, prope Sarid, excipitur, pars ad ortum in Genezaram influit. Thabor autem quasi mediam per transversum seat, longo jugo ab austro ad septentrionem procurrens.

VERS. 24. — PRODIBAT ET QUINTA SORS TRIBU FILIORUM ASER, etc. Rursus Deum habere humanarum rerum provisionem, et celesti providentiâ dispensari cuncta, ex hac Aseritice hereditatis descriptione luculenter intelligitur. Nam fortuna, si usquam, in sorte certè dominari existimatur. At hæc tam apertè comprobatur, quod anno trecentesimo quinquagesimo, aut eo distans, prædictum à Jacobo fuerat, ut nihil casu aut fortuito factum esse, sed planè divinitus evenisse omnia, perspicuum sit. Sed istam sortis oraculorumque consensionem, post explanata sacra verba, melius ostendemus. Fuit autem Aser secundus ex Zilphâ Lix ancillâ filius; sed Gad natu majori cis Jordanem prospectum jam de hereditate erat. Hæc ergo etiam sors ordine exit. Ex liberis enim matris nati omnes jam sortiti sunt. Et Zilphâ prioris conjugis, ut dixi, ancilla erat, ut jure Aseritas Danitis et Nephthalitis præpositi esse videri debeant. Porrò in describendis istius hereditatis

circumquaque finibus, ducitur funiculus ferè secundum maris Mediterranei oram, à septentrione ad meridiem versus, facto initio inde à passum milibus circiter decem aut duodecim supra Ptolemaidem, descendendoque usque ad Zabulonem et vallem Jephtha-el, unde gyro, non sanè magno, reditit sursum, describeno latus orienti oppositum, ferè contra Hespontium ventum, sive orientem æstivum, usque ad Sidonem; sed relicto inter hanc, tanquam aquilonarem lineam, et priorem australem tanto loci intervallo, quanto patet ista hereditas inter orientem et occidentem. Jam verò, cum ad Sidonem est perventum, descenditur ab eâ, per oram maris, usque dum reditum est ad eum locum, à quo descriptionem istius hereditatis auspicabamur, hoc est, usque ad Achbiz, quæ inter Tyrum posita est, et Ptolemaidem. Cæterum urbes, quæ primæ memorantur usque ad Carmelum, incognitæ sunt in sacrâ historiâ: earum Halehat, et Messaf, dabuntur Levitis. Hæc in Paralip. absque aleph scribitur *מספ*. Consent tamen plerique, eo positas sub Tyro deinceps ordine fuisse, quo enumerantur in maris orâ versus Ptolemaida, et certè Euseb. ipsam Beien locat, octies millesimo passu à Ptolemaide. Nonnium singulorum enodationes non persequor, sunt enim in vulgus pervulgatæ multorum libris. Quòd porò dicitur funiculus *inclidisse in mare ad Carmelom*, non ita est accipiendum, quasi adhuc non descenderimus secundum maris litus, nunc autem demùm ad mare perventum sit; sed cum nobis verba illa partem Carmeli ostendunt, quæ is mons procurrit in mare, cum alterâ parte porrigitur in mediterranea loca, prope ad Thaborem montem usque. Jam verò Sihor-Labnath, multi putant Ptolemaida esse, hoc est, Acho, ut ea urbs in Judicum libro appellatur, sive Acan, ut Strabo, Plinius, Stephanus, alii nominant, aut certè ei urbi vicinam aliam quampiam. At Septuaginta et eos secutus Latinus, interpositâ copulâ, duarum urbium nomina esse censent, sed propter summam necessitatem urbium, est illud verisimilius. Quòd si mihi liceat ex ipsis vocabulis, atque etiam loco, conjecturam facere, dixerim, illis nominibus eum torrentem significatum à prisca viris esse, quem supra Belum et Pagidam nominabam, Plinii testimonium secutus. Is enim, quia supra modum laxo fuit alveo, pro aquarum exigua altitudine, quippe cuius latitudinem centum circiter cubitarum esse scripsit Josephus, ut vallis potius quam

fluvii instar habere videatur, nificè Nilum referit, qui ab Hebræis, Sihor nominatur. Quia verò viri fertiles arenas trahit, quod est certissimum et pervagatum, non potuit aptiore vocabulo nuncupari, quam si *labnath* diceretur; nam et crystallum sic appellant Hebræi; fuerit igitur Sihor-Labnath, Nilus crystallinus aut crystallifer, si non est inepta mea conjectura. VERS. 27. — ET REDIAT AD ORIENTEM SOLEM BETH-DAGON, etc. Ille jam pinguntur fines australis ab occidente in orientem; perangusti sanè, et brevissimo gyro determinati: nempe à Ptolemaide, aut, si mavis, à Sihor-Labnath, hoc est, ab ostio Peli sive Pagide, usque ad vallem Jephtha-el: quo toto tractu affinis est ista Aseritarum hereditas Zabulonis possessionibus. Occurrit autem post Ptolemaida primum, Beth-dagon, hoc est, fanum Dagonis, quo nomine altera quoque urbs extat apud Judæos. Deinde Zabulon, ac demùm vallis Jephtha-el. Hæc enim Beth-dagon, ut auctor est etiam Eusebius, exstabat in confinio Zabulonitarum, Aseritarumque. Nam mendosè in vulgatis libris, Issachar, scriptum est, pro, Aser. Et Zabulonem urbem non procul à Ptolemaide positam, Tyri, Sidonis, Berythi, remulam fuisse, ædificiorum magnificentia, atque frequentia civium, prodidit Josephus. Sed illud: *ad aquilonem Beth-emec et Nehiel*, anceps est. Potest enim accipi, ut significet, sic incidere fines hæc in vallem Jephtha-el, ut Beth-emec et Nehiel relinquuntur à meridie, apud Zabulonios. Rursus, ut inchoata hæc nova periculis dicat, à valle Jephtha-el sursum, versus aquilonem duendum esse funiculum, qui latus hujus hereditatis oppositum orienti describat: in quo tracta occurrit post relictam vallem Jephtha-el, primum Beth-emec, deinde Nehiel. Prior sententia magis consentanea est interpositioni hebraice scripturæ. Alteram videtur expressisse Latinus. Ego rem obscuram atque incertam in medio relinquo quidem; tamen dissimulare non possum, placere mihi magis id, quod hebraica scriptura præ se fert. Nam è valle Jephtha-el non esse progrediendum ulterius versus orientem, sed revertendum ad aquilonem, significatum esse, mihi certè, videtur, illis verbis, *ad sinistram*. Ab Ptolemaide enim, si in vallem Jephtha-el progressus es, divertendum tibi ad sinistram est, ut facto gyro Sidonem revertare. Et Chaldaeus, ut certè habet meum exemplar scriptum manu, pro sinistra, reddidit, septentrionem. Quanquam sic quoque hunc locum interpretari posse fateor,

quasi significatum sit, Chabal ad sinistram relinqui, dum è valle Jephtha-el, secundum oram istius hereditatis orienti oppositam redis Sidonem. Sed Symmachus illud, *ad Aquilonem Beth-emec*, in hac explanat sententiam, ut dicit, funiculum inclinasse in vallis Jephtha-el partem aquilonarem, atque in Nehiel. Itaque ille statuit, Nehiel ultimum terminum fuisse finium australium orienti proximum, à quo deinceps fuerit ascendendum ad septentrionem versus; vallem verò Jephtha-el, partim ad Aseritis pertinuisse, partim ad Zabulonios: quæ ad septentrionem, quæ ad austram. Atqui, Emec, non solum vallem, sed plantium quoque significare, fateor quidem; sed Beth, locum dici. In huiusmodi verborum constructione, id verò, mihi certè, insolens esse videtur. Quare Symmacho non possum ad stipulari, cum ille Beth-emec, existimat esse, locum campi illius, qui Jephtha-el dictus sit, aquilonarem. Sed potius censeo, huc urbis esse proprium nomen: quoniam nesciam, an alibi ejus mentio sit in sacrâ historiâ.

Nehiel, vocat septuaginta duo interpretes, *Ανω*, per litterarum metathesin. Putat quidem Eusebius, urbis istius monumentum esse, villam Bethoa æneam, positam decimo quinto lapide à Casaræ Palastina, versus orientem, in monte, atque à balneis aquarum salubrium commendatam; verum is situs parum eum nostrâ congruit descriptione. Chabal, sunt qui urbis certam appellationem esse putent. Ego autem potius eam dici regionem existimo, in quâ viginti exstabant oppida: quæ cum Hyramo Tyri domino donata à Salomone essent, eique parum placuissent, appellavit, Chabal, sive, quia argillosa essent, locis, per que non satis expeditum pedibus iter erat, ut censet Kimhi; sive quia non magni æs esse pretii ille significabat, cum suo gentis vocabulo uteretur, ut Josephus prodidit, cui ego eâ in re libenter accedo. Mansit autem hoc nomen deinde loco apud posterum. Quare si ab Hyramo est istud vocabulum, profectò effectum planè est, quod alibi diximus, longo post Josue ætate temporo commentarium hunc esse conscriptum. Porrò Abnan, Rehob, Hammon, Cana, dem ceptis posite erant in hisce finibus orientum spectantibus, quos ex valle Jephtha-el profecti sursum, versus septentrionem, et sensim gyrando revertentes versus mare, usque ad Sidonem, describimus. Non fuerit tamen omnes in hereditate Aseritarum. Hammon enim assignatur tribui Nephthalim in Paralip. Hæc, atque etiam Rehob dabuntur Levitis, Cana

dunam urbium nomen est: altera apud Zabulonios exstabat in Galileâ inferiore, quatuor circiter horarum itinere ab Ptolemaide, versùs Euroastrum, supra vallem Carmeli; ea minor dicebatur, celebris in Evangelio, de aquâ in vinum mutata. Altera, quæ nunc agitur, posita erat in Galileâ superiore, sive Gentium, non procul à Sidone; atque hæc Majoris cognomen habuit. De Sidone, multa passim apud scriptores leguntur. Nam Sidonii *πολιτάρχαι*, cum singulari artificio plurimas res ad hominum usus accommodas conficerent, et aliqui magnâ negotiandi industriâ pollerent, ad quævis longè latèque per orbem fora rerum venaliū evanigantes, non mirum si ubique terrarum noti celebresque fuerint, atque ab istâ fama claritudine, equidem opinor, urbi magnæ cognomen esse additum. Erat exâdificata Sidon æquabili solo, ad litus maris, sub monte Antilibano: cujus citima extremitas aberat ab urbe propè tribus millibus passuum. Sed meminimè de istâ urbe plura dicere.

VERS. 29. — ET REDIAT TERMINUS AD RAMAM, ET USQUE AD URBEM, etc. Quia inchoavimus istorum finium descriptionem sub Tyro, hæreditas autem Aseritarum supra Tyrum usque ad Sidonem extendebatur, reliquum erat illud intervallum designare, quod inde à Sidone usque ad eum locum fuit, unde primùm auspiciabatur. Id ergo fit hoc versiculo. Ducitur enim funiculus à Sidone secundum maris litus, per Ramam, Tyrum, Hosam, usque ad Achzib. Ramam hanc fuisse inclytam urbem, indicio est præpositus nomini articulus: est enim, Harama. Equidem libenter dixerim, fuisse eam, quæ posteris temporibus, Sarepta, à purgandis confandisque metallis est dicta. Nam Ramam fuisse positam loco edito, nomen ipsum satis magno argumento est. Sarepta autem etiam altiore existisse loco, inde conjectura probabilis capi posse videtur, quòd à vini præstantiâ sit celebrata. Bacchus enim, ut ait poeta, amat colles. Cæteroque inter Sidonem et Tyrum tria recenset oppida Plinius: Eulydrum, Tyro proximam; Sareptam medio loco, et Ornitidion polin, hoc est, Avium urbem, Sidoni vicinior; verùm solius Sareptæ nomen vetustatem præ se fert. Porrò *רַמָּת*, quod ipsum Tyri nomen est, litterâ zade in tau conversâ, rupem et saxum proprie significat. Nam à scopulo undequaque altissimo mari circumdato, in quo urbs ista erat exâdificata, nomen est à priscais hominibus impositum, quod etiam hodie hæbet; vulgò enim barbari Zur appellant. Ab-

erat Tyrus, ut ait Strabo, à Sidone, stadia ducenta, hoc est, millia passuum circiter quindecim, quod spatium his intervallis conficitur. Ex Sidone ad Sareptam, per maris litus, iter est horarum circiter trium, hoc est, ferè novem millium pass. aut paulò longius. A Sarepta porrò ad Eletherum fluvium, quem Valaniam hodie nominant, millibus passuum circiter octo. Atque ab hoc fluvio totidem, aut paulò plurium, usque ad Tyrum. Scribit autem de Tyro Strabo, dubio eam certamine cum Sidone contendisse de primatu, et sanè gloriatam semper esse Tyrum de originis suæ vetustate, certissimus testis est vates Isaias, qui de eâ verba faciens, inquit 25, 7: *Num istam gloriantem à diebus pristinis se vetustatis originem ducere, ferent pedes, ut longè peregrinetur?* Et Alexandrinus Dionysius eam *ἀρχαίον*, hoc est, prisecam, nuncupat. Quin Plinius vetustissimarum etiam urbium eam parentem esse non dubitat dicere, quas ex Tyro deductas colonias commemorat. Sed quando ab Isaiâ Sidonis filia est appellata, non dubium, quin huic concedat antiquitatis palmam. Cur autem Homerus Tyri non meminerit, vetustatis aliqui admirabilis indagator, hæc, opinor, causa afferri potest, quòd universa illa Phœnicum ora, Sidoniorum olim nomine celebris esset. Id enim sacrâ etiam historiâ testatum est. Sed nimis jam multa de Tyro. Non fuit autem Tyrus terræ sancte pars, sed insula, quæ demùm ab Alexandro Magno conjuncta cum continente est. Atque ideò Hyram Salomoni non paruit, sed amicitie necessitudine conjunctus fuit.

Quin ipsa etiam Sidon, quam tamen plerique fuisse Aseritarum existimant, nunquam se habuisse Hebræorum legibus videtur; sed *ἀνωτάθηνον ἀργύριον* semper retinuisse; adeoque Israelitis nihil concessisse, neque ipsorum accepisse imperium, nedùm religionem, ut etiam ultrò molesta ipsis semper fuerit, similiter atque quivis alii vicinorum barbarorum. De quâ re multâ scripsere vates Ezechiel, et Isaias, cum Tyriis et Sidoniis, similiter atque Ægyptiis cladem obnuntiarent ab Assyriis, quia infesti semper fuissent domui Israelis. Neque verò etiam Christus alio loco Sidonios, quàm Tyrios habuisse videtur, cum suorum popularium civitates aliquot cum barbaris gentibus compararet, nimirum loca illius modi maritima ab exteris perpetuò frequentata nationibus vix à negotiosâ illâ, et quæstuosâ vitâ ad religiosam excoli unquam condocerique, aut susceptam etiam semel religionem, et sacra tueri possunt,

adversus tot alienigenarum hominum et superstitiones, et flagitiosas vitam, moresque vitiosos. Igitur illud: *Usque ad urbem munitam Tyrum, non ipsam Tyrum, quæ extra Chananaeam erat, sed oram Tyro objaectem significat.* De Hosa, nihil me alibi legere memini. Dicitur autem terminus reverti à Tyro Hosam, propter incurvatum illic litus maris, ut ego certè existimo. Quod autem sequitur: *E regione quæ Achzib spectat, id de Chaldæi sententiâ expressimus.* Pertinebat scilicet ea ora, ubi funiculus iste considerat in mare, finiebatque ad regionem urbis Achzib. Nomen autem *אֲחִזְבַּי*, regionem significare, certum est, vel ex illis Mosis verbis, cum ait, *וְיָלֶךְ אֶתְּכֶם, et omnis regio Argob, regni Og, etc.* Cæterum urbs *אֲחִזְבַּי*, Achzib, est ipsa Eodippa, ut Eusebius affirmatè dicit. Aberat autem ea circiter novem millibus passuum à Ptolemaide, versùs Tyrum, posita, ut ait Plinius, inter Tyrum, et album promontorium; nam longè alia est Achzib Judaica.

VERS. 50. — ET AMMA, ET APHEC, ET ROHOB, etc. Ut in aliis hæreditatibus, ita hic quoque annumerantur quædam urbes, post designatos undequaque limites. Sed quibus in locis existerint istæ, nullam satis certam fieri posse conjecturam puto. Nam Amma, sive Umma, nisi hoc loco, nusquam in sacrâ historiâ reperias, si mea non me fallit memoria. Aphec verò hæc diversa est ab illâ quæ propè Sunem sita est, apud Issacharianos; multò etiam magis à Judæorum Aphec. Denique Rohob ista, non est, opinor, illa, quæ nuper in ostendendis limitibus orienti oppositis, nominabatur. Cur enim eadem una urbs recenseretur bis? Videtur quidem Eusebius hanc locare quatuor millibus passuum à Beth-san. Verùm id non potest ita esse, nisi Wisenburgii descriptionem probeamus. Jam superest ut prædicta Jacobi Mosisque, cum soli naturâ, et regionis conditione, quæ Aseritis sortè obtigit, comparemus. Jacobus vaticinatus est, pinguem, aut potiùs, oleo delibutum fore panem Aseris, et regalibus eum deliciis usurum. Moses verò huc addidisse videtur ferri et æris copiam, cum diceret Deut. 33, 24, *וְיָלֶךְ אֶתְּכֶם, וְיָלֶךְ אֶתְּכֶם*; hoc enim plerique interpretantur his verbis: *Ferri et æris calcæi tui*; et in hanc sententiâ: *Ferri et æris dives erit solum quod pedibus tuis calcabis.* Ego verò ferrea atque ænea claustra dicere Mosem existimo, hoc est, pertinaces barbarorum vires, quas Aserite non poterunt frangere. Quis enim nescit, quanta manserit perpetuò barba-

rorum copia in Galileâ gentium? Ea autem maxima fuit hæreditatis Aseritarum pars. Huic enim sententiæ pulchrè consentit, quod in Mosis verbis continuò sequitur, *וְיָלֶךְ אֶתְּכֶם, cujus periodi simplicissima verissimaque interpretatio est: Et qui dies tui, tot æranna tue, quasi dicat: Tibi certamen perpetuum est futurum cum veteribus tuarum possessionum colonis, à quibus tanquam ferreis et æneis claustris submoveberis. Hinc huic quoque allusisse Dehborâ videri potest, cum caneret. Aserem mansisse apud suæ ruinas, hoc est, in urbi-bus continuo bello ruinosis. Sed demus, de ferro et ære locutum Mosem esse. Sanè id quoque sic cecidit. Nam, ut de Carmelo, Libano, Antilibano, aliis montibus, nihil dicam, ad quos Aseritarum hæreditas pertinebat, quosque credibile est, metalli venis abundavisse, certè Sarepta nomen à metalli officinis habet. Jam verò ad frumentum, oleum, aliasque delicias, quod attinet, proditum ab eis est, qui illa loca peragrârunt, vallem Aseris admirabili amœnitate esse omnis generis fructuum frugumque feracissimam. Et Josephus scriptum reliquit, Giscalæ cives, quæ urbs divi Pauli ortu nobilis, in Aseritarum erat ditone, ple-rosque omnes fuisse agricolas, atque in terreni fructu fortunâ suas habuisse. Quod profectò ubertatis glebæ certissimum est argumen-tum.*

VERS. 52. — FILIIS NEPHTHALI EXIIT SOBBS SEXTA, etc. Aseritæ excluderant Nephthalitas à mari Mediterraneo. Antilibanus autem, sive Libanus, ad septentrionem et boream objectus erat, usque ad Jordanis fontem. Inde verò Jordanis ipse orientis clauderat latus. Nam secundum hunc fluvium descendebat Sidonum hæreditas, usque ubi exit ille à lacu Samechoni-tide, ut quidem multi opinantur; ut verò rectiùs, nisi fallor, alii, usque ad urbem Tiberiadem. Igitur descriptio, quæ ab Heleph fit, usque ad Leccum, sive Lacum, est Isteris orientem claudens, inde à Jordanis fontibus, tanquam septentrione, secundum ipsum flumen descendendo versùs meridiem. Chaldæus et Septuaginta pro Heleph, habent Meeleph; pro Elon, Meelon; pro Saananim, Besaananim. Nimirum illi ipsas prepositiones putaverunt nominum istorum partes esse, mendosè profectò. Nam Elonis in Saananim, non autem Meelonis in Besaananim, mentio est in Judi-cum libro. Sed urbis Heleph nulla video in sacrâ historiâ usquam vestigia, quæ sequar ad investigandum ejus locum. Credibile tamen